

Ami már ismert

Kezdetben az üzenet és a válasz időben eltolódott az internetes kommunikációs formákban. Gondoljunk csak az e-mailre vagy a fórumokra, melyek ugyan mind a nyelvi megfogalmazás, mind a közvetítő eszköz s mind a közlésben részt vevők számának és eloszlásának (fórumnál) tekintetében hoztak némi változást az írott kommunikációban, ám nem döntötték le annak kereteit.

Az internetes chat viszont már egyidejű kommunikáció, a megfogalmazásra nemigen van több időnk, mint egy élőszóban lezajló beszélgetés során, a leírtak pedig abban a pillanatban elvesznek, amikor bezárjuk az ablakot, melyben a kommunikáció folyt.

A chat ezeknek a tényezőknek köszönhetően átmenetet képez a szóbeli és az írott kommunikáció közt, egyfajta írott szóbeliségként fogalmazható meg.

Ami még nem

Az internetes chat nem új dolog, naponta több tízezer ember kommunikál segítségével magyar nyelven. Maga a wap és a wapos chat már kevesebbek által ismert és használt. Ennek több oka is lehet: a wappal kapcsolatban lenni drágább, mint egyszerű telefonos kapcsolattal az interneten; olyan helyek nincsenek, ahol ingyen lehet wapot használni, internetezni viszont sokan tudnak költségek nélkül iskolában vagy munkahelyen; egyes vélemények¹ szerint a felhasználók arra számítottak, hogy telefonjaik segítségével a megszokott internetes szolgáltatásokat érhetik majd el, s az ebben való csalódás után arra sem használják a wapot, amire az alkalmas. De az emberek tájékozatlansága is lehet az oka annak, hogy

* Dolgozatom annak a nyelvészeti kutatási programnak a része, melynek leírása megtalálható Sándor Klára „Mobiltársadalom és nyelvhasználat: valami új vagy újra a régi?” c. tanulmányában, a Nyíri Kristóf által szerkesztett *Mobil információs társadalom* c. kötetben, Budapest: MTA Filozófiai Kutatóintézete, 2001, 83–93.o. Szeretném köszönetem kifejezni Sándor Klárának szakmai tanácsaiért.

¹ Beszámoló a Kód Gazdaság és Médiakutató Intézet felméréséről a *Magyar Hírlapban*.

az európai mobilhasználóknak csupán öt százaléka vette igénybe a WAP-alapú adatkommunikációs és tartalomszolgáltatásokat.² Gyakori, hogy olyan felhasználók rendelkeznek wapos telefonokkal, akiknek még egy SMS elolvasása is gondot okoz.

Mindezek ellenére a wap létezik – a szakemberek szerint népszerűsége nőni fog a jövőben –, a magyar felhasználók folyamatosan kommunikálnak a Westel 777sms nevű szórakoztató oldalának wapos chatjén.

Különbségek az internetes és a wapos chat között

Az internetes és a wapos chat egyezik ama fővonásukban, hogy mindkettőt az írott szóbeliség fogalmával jellemezhetjük, de szinte minden másban különbözik, ami kihat a beszélgetések témájára, a nyelvhasználatra s minden bizonyos magukra a nyelvhasználókra is.

Az internetes chateken alapvetően kétféle kommunikáció zajlik, egy a közös szobában, ahol többen nyilvánosan beszélgetnek általában nem túl személyes témákról, a másik az úgynevezett privát mód, amikor csupán egy partnerrel folytat a felhasználó beszélgetést rendszerint személyesebb témákról, a kívülállóktól nem zavartatva. Ez a privát mód a wapos chatekből hiányzik, csak egy közös szoba létezik. Két út áll azok előtt, akik személyes témákról akarnak beszélgetni a wapos chaten. Az egyik megoldás, hogy úgynevezett SMS chatre (a csevegők saját találmánya, melyet ők maguk neveztek el) invitálják a kiválasztottat, s rövid üzeneteket váltanak egymással, ami persze költségesebb, mint a chatelés, s azal a kényszerrel jár, hogy ki kell adnunk személyazonosságunkat nem csupán egy embernek, hanem a közös szobában tartózkodó összes felhasználónak, hisz valahogy tudatnunk kell a partnerrel telefonszámunkat. Ráadásul az SMS chat épp az írott szóbeliség mivoltát veszi el a kommunikációnak, bár ezt befolyásolhatja az egyes felhasználók viszonyulása az SMS chatekhez is. Azt viszont mindenképp megállapíthatjuk, hogy az SMS megírása közben kevésbé sürgeti az egyént az idő, több ideje marad a szöveg átgondolására, megszerkesztésére. Mindezen tényezők miatt a chatelők inkább a másik megoldáshoz fordulnak, s ez kihatással van a wapos chat egészére. A másik alternatíva azt eredményezi, hogy a privát szobák személyességét a felhasználók kihozzák a nyilvános szobába – a wapos chat vizsgálata így hozzásegíthet minket ahhoz is, hogy elképzelhessük az internetes chatek privát szobájában zajló kommunikációt. Ezért van az, hogy a wapos chaten a szexualitás a leggyakoribb téma. A felhasználók beszámolóij alapján az interneten gyakori a telefonszex írott változata, amit az internetesek szexchatre kereszteltek, s ezt szinte kivétel nélkül privát szobákban gyakorolják.

² Szintén a Kód Gazdaság és Média kutató Intézet felmérése alapján, a 2000-es év végére vonatkozó adat.

A wapos chatelők egy része megpróbálkozik – ők főleg férfiak – ezzel a wap közegeben is, ám ritkán kapnak választ női részről, ha mégis, az a többi – a játékba bekapcsolódni nem kívánó – chatelőben visszatetszést kelt, s legtöbbször gyanakvásuknak adnak hangot, nem valós személynek tételezve fel a női felhasználót.

A wapos chat és az internetes változata közötti különbségeket a technikai közvetítők közötti különbségek is okozzák. A wapon chatelők számára a számítógép klaviatúrájánál jóval lassabb gépelési sebességet lehetővé tevő mobiltelefon áll rendelkezésre. Szintén fontos körülmény, hogy a wapos chatek beszélgetőtársai nem látják a hozzászólásokat, miközben gépelnek. Éjszakai időpontban, amikor sokan vannak a 777sms csevegő szobájában bizony gyakran előfordul, hogy lemaradnak egy-egy mondatról a csevegők. Mindezek – s az, hogy a wapon egy-egy hozzászólás 30 karakterben van maximalizálva – a tömör megfogalmazás és egy másabb nyelvhasználat felé viszi el a felhasználót. Mindenképp meg kell azonban említeni, hogy itt nem lehet szó értékítéletéről, ebben a közegben ezt a nyelvhasználatot tekinthetjük adekvátnak, aki itt tökéletes magyarságra törekszik, kiesik a kommunikációból.

A gyűjtés

Az anyaggyűjtést huzamosabb ideig tartó megfigyelés előzte meg, annak érdekében, hogy felmérhessem, mikor és milyen módon érdemes azt lefolytatni. A wapos chat szövegének lementésére az interneten úgynevezett wap-böngésző használatával van lehetőség.

Az anyaggyűjtésre igyekeztem átlagos, világ- vagy komolyabb országos események által nem befolyásolt napot választani. Az előzetes megfigyelések alapján azt a következtetést vontam le, hogy a gyűjtést mindenképp késő esti időpontban érdemes elvégezni, hisz a chatelők akkor aktívak igazán. Számokkal megvilágítva egy átlagos esti órában 1000-1200 üzenet jelenik meg a chaten, ezzel szemben egy délutáni órában 250-300, egy délelőttiben pedig 30-40.

A gyűjtést három éjszakai (egy, kettő és két és fél órás időtartamban), kilenc órától hajnal egy óráig terjedő, egy délelőtti (11 órától délig) és egy délutáni (17 óra 40 perctől 18 óra 40 percig) időszakban végeztem. Ez alatt az idő alatt több, mint száz oldalnyi beszélgetést (5400 hozzászólás) sikerült rögzítenem.

A rögzítés során én magam nem befolyásoltam a chat menetét, a belépés után nem szóltam bele a beszélgetésbe.

Alf és a klón

Ahhoz, hogy valaki résztvehessen a chaten folyó kommunikációban, először is nevet kell választania magának, ennek terjedelme három karakterben van

maximalizálva, amit azonban gyakran kijátszanak a felhasználók, sokszor egész közléssé változtatva a nevet (*gasperek!szept.7-8 an.ne.gyere.Hairceghez.a.kovetkezo .bulira.bzifej* vagy *Normális lányt keresek*). Gyakori, hogy a három karakteres szabály kijátszása maga is téma lesz a beszélgetésekben. Sokan érdeklődnek, hogyan lehet hosszabb nevet választani, így magáról a kommunikációról folyik a beszélgetés.

Horányi Endre, kutatócsoportunk tagja márciusi workshopunkon beszélt arról, hogy az interneten kommunikálók mennyire ragaszkodnak nevükhöz, a hálón is igyekeznek megteremteni maguknak egy identitást. Előfordul az internetes közegben is, hogy egyes személyek úgy vélik, valakik elorozták nevüket, kódjukat, s ezzel személyiségük egy darabját. A wapos chatnél ez szinte mindennapos jelenség, s mint ilyen, legtöbbször konfliktus forrásává is válik. Nem volt ritka az olyan eset, mint amikor például a nagy betűkkel írt ALF belépve a chatbe kérdőre vonta a már bent tartózkodó kisbetűs *alfot*, miért használja az ő nevét. (A *Bee* néven is többen összevesztek, miután kiderült, hogy az a konkurens mobilszolgáltató egy új csomagja.) Az sem ritka, hogy valaki a *valódi* vagy az *igazi* jelzőt írja a neve elé.

Ezt olyannyira komoly problémaként érzékelik a chatelők, hogy önálló, csak erre vonatkozó kifejezést is életbe léptettek a kommunikációjukban: a *klón* szóhoz társították ezt a többletjelentést. Használatos a szó igei alakja is, a wapos chaten a verbális bántalmazás után a klónozás az agresszió tettleges megnyilvánulási formája, pl. Normális lányt keresek nevet választó felhasználó figyelmezteti az őt szóban támadó csetelőt: CMS HA SÉRTEGETSZ KLÓNOZLAK!!! Egy másik felhasználó Klónvadász néven lépett be a chatszobába, mintegy felvállalva egyféle moderátori szerepet, melyre senki nem hatalmazta fel, nem kérte meg – a sorsa az lett, hogy őt is klónozták. A vizsgált szövegekből úgy tűnt, a *klón* jelenség nem ismeretlen a csevegők előtt (két megfigyelés alatt is vitát generált), nem kérdezett rá a szó jelentésére senki. A jelenség komoly indulatokat vált ki egyes chatelőkből, mások inkább humorral próbálják elvenni a dolog élet – elképzelhető azonban, hogy ők is másképp reagálnának, ha őket klónozná egy másik felhasználó. Úgy érzem mégis, hogy nagyon jellemző a jelenség fogadtatására egy Ras néven csevegő következő hozzászólása: KlonnalHarcoltok?:-) Az egyik oldalon ott a harc, a másik oldalon a mosolygó smiley a mondat végén.

Mint bizonyára többek előtt ismeretes, a chateken gyakran születnek új szavak s gyakran társulnak új jelentések egyes szavakhoz. Angliában az Oxford-szótár szerkesztői kanonizálják is az internetes nyelvhasználók nyelvújításait, például a minger kellemetlen személyt jelent, a chowhound mohót, a tweenies olyan gyerekekre utal, akik idősebbnek próbálnak feltűnni koruknál. Egyszer talán a magyar értelmező szótárakba is bekerül a klón szó mellékjelentései közé a chatelők által megteremtett jelentés.

A két alf vitája, kigyűjtve a vitára vonatkozó hozzászólásokat (először a nagybetűs ALF tartózkodott a chatszobában):

alf:alf belépett
Dei:alf=ALF?
alf:ALF!Rossz a neved!Ez az enyém!
alf:Légyszi cserélj nevet!
ALF:EZ NEM A TE NEVED alf
alf:Szia dei!Bocsi,de klon!
ALF:MÁR EGY ÉVE EZ A NEVEM alf
alf:Tul sok a földönkívüli ma!
alf:alf belépett (*ő a korábban nagybetűs ALF*)
alf:Dei!Klonom van!Vigyázz!
alf:Dei!Klonom van!Vigyázz!
alf:Dei!Klonom van!Vigyázz!
alf:Dei!Klonom van!Vigyázz!
alf:Ki az igazi alf?Dei:lovarda
alf:Dei!Klonom van!Vigyázz!
Dei:Ok alf. Vigyázok!
alf:Jo lenne ha nem használnád!
Vim:Alf+etted a mazlist?
Dei:Neked van csajod alf?
Dei:Alf??
alf:Dei!Ez jo kérdés volt!DeIMent
alf:Csá g.y!
alf:G.Y!Haragszol rám?
G.Y:NEM ALF! MIÉRT KELLENE?
alf:Köszöntem,nem válaszoltál!
G.Y:VÁLASZOLTAM ALF
alf:Bocsi,nemLáttam!HadakoztamKlon

Felmerülhet a kérdés, levonhatunk-e következtetéseket a csevegők névválasztási szokásaiból. A tapasztalatok szerint igen óvatosan érdemes ezt a kérdést kezelni. Internetes chateken történt vizsgálatok (kutatócsoportunkból Pléh Csaba, Kovács Kristóf és Krajcsi Attila végeztek ilyen kutatást) során többek közt az derült ki, hogy a chatelőknek 15-20%-a választott már nem a saját nemére utaló nevet, egy részük ezt rendszeresen teszi. Ennek több oka is lehet: olykor így viccel meg egy-egy csevegő egy másikat, máskor inkább az elrejtőzést segíti az ellenkező nemre utaló név választása. Egy lány, aki általában Shark néven chatel az internetes csevegőkön, arra a kérdésemre, miért választotta ezt az inkább fi-

úkra jellemző nevet, azt válaszolta, így nem zaklatják annyian. A wapos chaten soha nem tudhatjuk, ki rejtőzik egy-egy név mögött, nincs módunk megtudni róla semmilyen többletinformációt, míg például erre van lehetőség az internetes fórumok egy részénél, az ICQ-nál, az IRC-nél és néhány internetes chatnél is. Mindazonáltal feltételezhetjük, hogy ha az egyes felhasználók ennyire ragaszkodnak a nevükhöz, akkor az valamennyire jellemző lehet rájuk. Megfigyelhetjük, hogy akik hétköznapi keresztneveket választanak, azok leggyakrabban aktívan kívánnak kommunikálni, a legtöbb esetben párkereső szándékkal. Kétféle jelzése is lehet egy keresztnévnek a chatben, egyrészt a megfigyelések szerint a chatelők azt feltételezik ezekről a felhasználókról, hogy komolyak a szándékaik, másrészt egyértelműen jelzi a felhasználó nemét az ilyen fajta névválasztás. Gyakran előfordul az is, hogy egyes női felhasználók nem a saját nevükön chatelnek, mert az hosszabb három karakternél, hanem helyette egy hárombetűs nevet választanak maguknak a csevegés során.

A homoszexuális felhasználók ebben a tekintetben némileg eltérő helyzetben vannak. Gyakran előfordul, hogy eleve olyan néven lépnek be a chatszobába, mely utal a szexuális irányultságukra (ez leggyakrabban a *gay* név). Szintén gyakori, hogy ők rögtön a belépés után jelzik másságukat (Meleg fiut keresek, Van aki meleg?, helyes meleg fiú vagyok.fiúk?). Ha ezt nem teszik meg, gyakran kell magyarázkodniuk épp a nevük nemre utaló volta miatt (Tudnod kell én meleg vagyó).

Azt sem feledhetjük el, hogy egy-egy felhasználó esetenként más-más néven jelentkezik be a chatszobába. Többet felváltva csevegnek telefonon és interneten keresztül a 777sms chatjén, s míg a telefonon korlátozva van a nevük hosszúsága három karakterben (egy telefonokon kijátszható a megkötés), addig amikor wap-böngészőkkel lépnek be a csevegőszobába, hosszabb neveket is használhatnak. Például a Dark Sun nevű felhasználó telefonról Sun néven jelentkezik be, Sátánka pedig 666 néven.

Azt tehát megállapíthatjuk, hogy a név általában jellemző a felhasználóra, de ezeket az információkat mindig fenntartásokkal kell kezelnünk, nem elfeledkezve arról, hogy bármikor lehetünk vicc vagy beugratás áldozatai.

Nekemmárnemisköszönsz?

A névválasztás után immár beléphetünk a chatbe. A szövegmezőben ilyenkor megjelenik egy jelzés, hogy a felhasználó belépett, tehát nem maradhatunk titokban – mintha belépnénk egy terembe, s mindenkinek szólna valaki, hogy megjöttünk.

A chatbe belépők nagy része nem akar mindenképp kommunikálni. A megfigyelt időszakban megközelítőleg háromszázötven felhasználó lépett be a chatszobába, s közülük majd kétszáz chatelő tette ezt köszönés vagy bármiféle közlés

nélkül. Ezeknek a csevegőknek csupán 9 százaléka vett részt valamivel később a kommunikációban.

Azok a chatelők, akik mindenképp szeretnének aktívan kommunikálni, alapvetően kétféleképp kapcsolódnak be a beszélgetésbe – a feldolgozott anyagban szinte egyforma gyakorisággal figyelhető meg a két forma.

Gyakori a mindenkinek történő (sziasztok, hali mindenkinek) beköszönés. Megfigyeléseim szerint ez a forma igazából csak akkor hatékony, ha a felhasználónak kiterjedt ismeretségi köre van a 777sms chatjén. Ezeknél a chatelőknél (Dark Sun, Boszika, Szultán) igen gyakori ez a beköszönési mód, s azt figyelhetjük meg, hogy az összes ismerős válaszol erre a beköszönésre – érdekes, hogy ez a köszönési láz magával ragadja az őt nem ismerőket is, ők is köszönnek neki. A beköszönő ezután egyesével visszaköszön (néha egy mondatban, de akkor is egyesével: Dark sun:Hi wampi, Szuli, Fox, VER) minden őt köszöntő ismerősének. Akiket viszont nem ismer, azoknak általában nem fogadja a köszönését, a visszaköszönés gesztusával jelzi, ki az, akit a társaságába tartozónak vél. Előfordul, hogy az újonnan belépett chatelő nem köszön vissza egy-egy olyan felhasználónak, aki egyébként úgy gondolja, ő is ebbe a társaságba tartozik. A (figyelmetlenségéből vagy szándékosan) kirekesztett felhasználó ilyenkor általában többször is ráköszön a belépőre egy-két perc elteltével, s csak akkor hagyja abba, ha végre visszaköszön neki az áhított chatelő (666 BRC-re pl. háromszor köszönt rá), sőt számon is kéri az ismerősein egy-egy chatelő az üdvözlés hiányát (Fox:Nekem-márnemisköszönszBoszyka?) Ugyanez megfigyelhető beköszönésnél is: Boszyka háromszor (nem szoros egymásutániságban) küldte el a Szioka m.kinek beköszönést, mikor végre válaszoltak rá az ismerősei.

Az ismerettséggel nem rendelkező felhasználók is ugyanolyan gyakorisággal alkalmazzák a mindenkinek történő köszönési formát, mint a társakkal rendelkezők, ám korántsem olyan sikerrel. A megfigyelés alatt alig talákoztam olyan ismeretségi körrel nem rendelkező felhasználóval, aki a mindenkinek történő köszönésére választ kapott volna. Ezeknek a chatelőknél egy része nem is vesz részt a további kommunikációban, másik részük sokáig kiesik a beszélgetésből, vár egy őt érdeklő témára, s akkor tesz újra kísérletet a bekapcsolódásra akár 70 üzenet (a chat sebességétől függően 5-10 perc várakozás) után.

Azoknál, akiknek nincs baráti társaságuk a wapos chaten, gyakoribb, hogy egy figyelemfelkeltő közléssel vagy kérdéssel (pl. Pat:Van itt helyes fiú?) lépnek be a beszélgetésbe, ami alig valamivel többször fordult elő, mint a mindenkinek történő beköszönés a vizsgált időszakban. Bizonyára rájöttek, hogy ez a bejelentkezési forma sokkal hatékonyabb, hisz az ilyesféle „beköszönésekre” szinte mindig van válasz. Ez a válasz majdnem mindig köszönéssel (és megszólítással) kezdődik: Mg: Szia Pat, Én 28... Ez a fajta beköszönés igen jellemző a melegekre : Helló, Gay fiú van itt? Azon csetelők, akik később a beszélgetésben vállalták másságukat, egyől-egyig így jelentkeztek be.

Szintén hatásos, ha a belépőre név szerint ráköszön egy a már a chatszobában tartózkodó csevegő (Fer:hi mon), ilyenkor a bátortalan újonc általában megörülve a közeledésnek, rögtön visszaköszön (Mon:hi Fer), s szinte mindig továbblépnek a kommunikációban.

Elköszönni az ismerősökkel nem rendelkezők ritkán szoktak, az viszont sűrűn megfigyelhető, hogy egyesek rövid benntartózkodás után mintegy a felháborodásukat jelezve köszönnek el a társaságtól (pl: Jó sok ma itt a bunkó, na csá, én le is léptem).

Az ismerősök viszont mindig elköszönnek, s a válasz igénye itt is legalább olyan erős, mint a beköszönésnél, tíz-tizenöt percet is képesek várni arra, hogy minden számukra fontos személy elköszönjön tőlük.

A következő kimentett részleten megfigyelhetők a csoportszerveződésnek és a köszönési szokásoknak jellemzői:

Dark sun:sziasztok
666:feltöltelek mindennel!
Fox:Szewa t20!
*****:**Fiuk?
Öregapo:Anyokám
T22:T22 belépett
Szultán@:-):figyelgetek,nem láttalak.
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
666:ver boldog vagyok
Fer:Hello mar.
wampire:szia sunny!végre jön a jó társaság
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
Holleanyoka:En is dragam!
t20:Hi róka
Szultán@:-):Hi Dark!hogysmint?
MAR:SZIA BP. VAGYOK
T22:Bocsi EX leirnad meg 1x
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
666:ver boldog vagyok
Dark sun:))
Jag:Mi van lányok nyuszik vagytok?
Fox:Szasz D.s.!
Kóc:ÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ
VER:HEL DARK

Dark sun:ma mán jobban:))
Mik:Mik belépett
wampire:mert csendben várahoztam szultánka
MAR:SZIA BP. VAGYOK
5r:5r belépett
Syi:Hello Jag
666:ver boldog vagyok
Men:Udvozlok mindenkit
Mg:T20 hon irsz en Pecsrol
SYL:SYL belépett
Mia:Mia belépett
t20:Kóc debil!
t20:Kóc debil!
Dark sun:Hi wampi, Szuli, Fox, VER
DÁK:T22 ITT VAGYOK VOLT DEX GYÖR
wampire:tegnap kicsit depis voltál?sunny
Öregapo:ÉN is a tiedet?
Fox:Boszyka!?
SYL:HELLO FIUK
666:ver boldog vagyok
Szultán@:-):jó történt veled,v átértékelte
EX:T22VAGX MÉG?
Szultán@:-):d a dolgokat?
Man:Man belépett
F18:Merülök sziasztok
VER:ÖRÜLÖK 666
Rék:Jag-miért lennének nyuszik?
TEX:TEX belépett
NIL:NIL belépett
Fer:Szeged környéki van?
666:ver boldog vagyok
Man:Mia te lany?
Dark sun:mondjuk úgy, lenyugodtam, azóta beszéltem olyanokkal, akik még szóba állnak velem:))
t20:Innen az ágyimból VESZPRÉMBől
Men:Szia SYL ki vagy?
Man:Mia
666:megyek álmodni. pusza mkn.

Kor? Lax?

Mint már említettem, a wapos chaten való kommunikáció erősen korlátozott helyzet, ami elsősorban technikai akadályozottságából ered. Ugyan sokan jelentkeznek be a chatszobába internetről wap-böngészők segítségével, mégis azok vannak többen, akik a telefonukról gépelnek. Akár telefonról, akár internetről írunk, megvan az a hátrány, hogy gépelés közben nem látjuk a chatszobát, a benne lefutó – talán épp nekünk szóló – üzeneteket sem. Mindig csak az utolsó tíz hozzászólás jelenik meg a kijelzőn, így késő esti időpontban igen nehéz nyomon követnünk a beszélgetést, ha aktívan, gyakran hozzászólva akarunk kommunikálni.

Úgy gondolhatnánk, egy ilyen kommunikációs helyzetben nagyon nagy szerepe lehet a rövidítésnek, amivel időt takaríthatnak meg a csevegők, ezáltal több üzenethez, információhoz jutnak hozzá.

Tapasztalataim messze alulmúlták várakozásaimat. A chatelők nem túl gyakran rövidítik az egyes szavakat és kifejezéseket, csupán minden harmincadik üzenetben lelhetünk rövidítésre.³

Ennek több oka is lehet, egyrészt a technikai oldalon is kereshetünk magyarázatot. Számokkal és különböző jelekkel (nem betűkkel) rövidíteni néha bonyolultabb, mint kiírni a teljes szót, hisz ezeket sokkal ritkábban használjuk az SMS-ek küldésénél, mint a betűket (természetesen itt csak a saját tapasztalataimból indulhatok ki, ezen a területen sajnos nemigen végezhetünk kutatásokat).

Elképzelhető az is, hogy a chatelők nem mernek belebocsátkozni egy-egy rövidítésbe, hisz egy-egy félreértés megmagyarázása a wapos chaten sokkal bonyolultabb, hosszadalmasabb – s persze drágább – folyamat, mint ha ugyanezt előszóban vagy internetes chaten tennénk.

Vannak olyan szavak, melyeket szinte minden csevegő rövidít, ilyen például a csevegő hollétére irányuló *Hol laksz?* kérdés *Lax?*-ra való egyszerűsítése, mely majdnem mindig *Kor? Lax?* formában fordul elő. Ugyanilyen a Westel név is, melyet a telefonszámuk megadásánál a 0630-at elhagyva csak egy w-vel jelölnek.

Gyakori, hogy olyan rövidítéseket használnak a csevegők, melyekben az egyes szimbólumokat a kiejtett vagy kiírt változatukban kell értenünk. Ilyenek például: **str**:Xen majd 4szemközt,ok?:), **dad**:koszi en+3, **Jég**:Eső vagy még?+oldás bizonytal, **wampire**:túl új?figyusz én márc közepe óta cőelek.

Egy-egy mondatban csak olyankor fordul elő több rövidítés, amikor hosszabb közlést fogalmaz meg a chatelő, s amelynek kiírása már-már bele sem férne a korlátul szabott 30 karakterbe. A külső megjelenés leírása tipikusan ebbe a kategóriába tartozik, pl. **gag**:Szökésb.göndör h.kék sz.175 cm.

³ Ezek megegyeznek azon tapasztalatokkal, melyekről Sándor Klára számolt be *A XXI. század kommunikációja: az információ mobilitása és a mobil információ* című, az MTA Filozófiai Kutatóintézete és a Westel Mobil Távközlési Rt. által rendezett konferencián tartott előadásában, MTA, 2001. május 29.

Általában azonban az figyelhető meg, hogy – hasonlóan a chaten kívüli kommunikációs helyzetekhez – vannak rövidítésre hajlamos egyének, s vannak olyanok, akik inkább elkerülik az egyszerűsítéseket. Azoknál, akik a beszélgetés során egyszer alkalmaztak rövidítést, szinte minden alkalommal megfigyelhetjük, hogy legalább még egyszer (de inkább többször) rövidítenek. Egy dad nevű felhasználó például egy délutáni órában (tehát amikor igazából rövidítésre nincs különösebben szükség, hisz tökéletesen követhető a chat) 41 hozzászólásából – nem szoros egymásutánosságban – hétszer rövidített a legváltozatosabb módokon. **dad**:csa gyu mi ism1mast? **dad**:lil hany a ev lax **dad**:koszi en+3 **dad**:w3771515 **dad**:Klonvadi XEN hanyeves **dad**:Xen ez a2dik napom te mndig Xe **dad**:Gyu az ok kuld el me a felsgmn.

Vki a Marsról?

A chateken az ismerkedés az esetek túlnyomó többségében azzal kezdődik, hogy a csevegők megtudják egymás nemét, korát és lakóhelyét. Ez utóbbi azért fontos, mert a chatelők nagy többsége szeretne személyesebb kapcsolatba is kerülni a beszélgetőtársával. Sokan keresnek érzelmi vagy szexuális partnert a csevegőszobákban, hisz itt nem kell bátornak lenni, itt megismerhetünk bárkit anélkül, hogy megzavarna a külső, s ahhoz, hogy a csevegő felmérje annak esélyét, hogy találkozhat-e azzal, akivel chatel, tudnia kell, hogy hol lakik: **JAR**:Dei Pesten hol? **ei**:Debrecenből valaki, **29/38par**:Szolnok megye te? Az interneten régebb óta chatelőknél már-már terhes is, hogy állandóan ezzel indul a beszélgetés, ugyanez az érzés tükröződik a következő, wapos chaten feltett kérdésen is: **ET**:Vki a Marsról?

Van azonban egy érdekes különbség az internetes és a wapos chat között. A wapos chaten inkább csak a csevegők makrokörnyezetére kérdeznek rá (megye, város, esetleg kerület), ezzel szemben az internetes chateken a makrokörnyezet után általában továbblépnek a felhasználók a mikrokörnyezet (iskola, munkahely, lakás) felé. Mi több, gyakran ebből a mikrokörnyezetből fejlődik ki maga a beszélgetés témája. Miután elárulja a felhasználó, hogy az egyetemről vagy a munkahelyéről ír, adódik a mit tanulsz és a mit dolgozol kérdés.

A wapos chatnél ezt nemigen figyelhetjük meg, szinte soha nem kérdeznek rá a chatelők mikrokörnyezetére. S a csevegők is csak elvétve beszélnek róla. Ritkán utalnak arra, hogy már ágyban vannak, készülődnek a lefekvéshez (mint említettem, a wapos chateken éjszakai időpontokban beszélgetnek legtöbben).

Adódhat a kérdés, miért nem kérdeznek rá a wapos chaten a felhasználók mikrokörnyezetére (vagy csak miért olyan ritkán), amikor ebből olyan könnyen lehet továbblépni a beszélgetésben? A választ kutatócsoportunk előző kötetében érdemes keresni (többek között Heller Mária és Karácsony András foglalkozott bővebben a hely kérdéskörével). Amikor mobiltelefonon hívunk valakit, a sze-

mélyt, s nem a helyet tiszteljük meg, míg a vezetékes telefonon történő hívás először a helynek szól. A mi esetünkben az internetes chatelés inkább hasonlít a vezetékes telefonon való beszélgetéshez, a wapos chat pedig inkább a mobilon való kommunikációhoz. A wapon chatelő nincs helyhez kötve, cseveghet buszon, étteremben, otthon, bárhol, ahol van térerő, így nem is jellemző rá annyira az őt körülvevő tér, mint a jóval helyhez kötöttebb internetes csevegőkre.

Fontos a véleményed!

A wapos chatet, összetettsége folytán, sokféleképpen értelmezhetjük. Mindenképp szerepet kap benne egyfajta játék-jelleg, mely gyakran társul a szexualitással. Nagyon sokan látnak lehetőséget a chates partnerkeresésben. Szintén sok ember használja ki a chat nyújtotta névtelenséget, s itt éli ki erőszakos hajlamait. Ám nem szabad elfelejtenünk, hogy a wapos chatnek van egy másik oldala is, ahol egészen komoly témákról (pályaválasztás, távkapcsolat stb.) is folyik a véleménycsere, igen megértő közegben, gyakran megerősítve a másikat abban, hogy kíváncsiak a gondolataira pl. **Normális lányt keresek:**HAJNAL FONTOS A VÉLEMÉNYED!!! **REALÍTÁS:**BOSZI VÁROM VÉLEMÉNYED!!! **REALÍTÁS:**FONTOS NEKEM ME TAPASZT VAGY.

Nem felejthetjük el, hogy a wapos chaten baráti társaságok alakulnak ki, amelyek tagjai később felhívják egymást mobiltelefonon, majd találkoznak, összejárnak a köznapi életükben is (nem a legjobb kifejezés, de a gyakran használt *való világgal* még kevésbé értek egyet, a chat nem álmovilág, az is a való világ része). Azaz a wapos chat is cáfolja azon nézeteket, hogy az új kommunikációs eszközök és a technika fejlődése az emberi kapcsolatok kárára fognak válni, hisz itt olyan emberek között alakul ki érzelmi kapcsolat, akik a wapos chat nélkül talán soha nem ismerték volna meg egymást.

A chatelők élvezik a wapos chat által teremtett különleges kommunikációs helyzetet, s mint ahogy Mester Béla felhívta rá a figyelmem, nem akarják azt másnak látni, nem szándékoznak azt a valóságos kommunikációhoz hasonló ak-tussá tenni.

Ezt a kutatást nem tekintem lezártnak, több megfigyelési szempontot kénytelen voltam kihagyni a szűkös keretek miatt. Végezhetnénk még összehasonlító vizsgálatokat arról, hogy egy-egy komolyabb világtörténet hogyan befolyásolja a wapon folyó kommunikációt, s megpróbálhatnánk mi magunk is befolyásolni a csevegőket. A további vizsgálódást mindenképp érdemesnek tartom, hisz a wapos chat valamennyire szélsőséges kommunikációs helyzetet teremt, s ebben a közegben talán magáról a kommunikációról, annak jövőjéről is többet megtudhatunk.